

Social lägesbild

Förslag till socialförvaltningens ledningsgrupp

Matilda Ström, strateg

Bakgrund

Just nu befinner sig socialtjänsten i ett omställningsarbete med anledning av den nya socialtjänstlagen som träder i kraft i juli 2025. Den nya lagen ställer krav på alla socialtjänstens verksamheter att arbeta förebyggande och proaktivt. Socialtjänsten ska även erbjuda riktade brottsförebyggande insatser. Vidare ställs krav på att arbeta efter beprövad erfarenhet och ha ett kunskapsbaserat arbetssätt. Målet med förtydligandet kring det förebyggande arbetet är att socialtjänsten ska identifiera risker och behov och öka kunskapen om socialtjänstens verksamhet genom till exempel uppsökande verksamhet och information för att komma in tidigt i människors liv och därmed förhindra att större behov av stöd och hjälp uppstår. Under hösten 2024 har därför ett arbete med att ta fram en social lägesbild inom förvaltningen påbörjats.

Behovet av en social lägesbild har identifierats utifrån flera brister kring hur socialförvaltningen följer sociala förhållanden i kommunen. Verksamheterna har kunskap om social problematik och kan identifiera trender som uppstår utifrån de ärenden som inkommer. Det finns dock ingen systematik i hur förvaltningen sammanställer och analyserar detta. Detta leder bland annat till att det inte finns ett kunskapsunderlag för att planera det förebyggande arbetet, framför allt på samhälls- och gruppnivå, som krävs inom ramen för nya socialtjänstlagen. Detta har blivit tydligt dels vid deltagande i samhällsplanering och sociala konsekvensanalyser då det saknas underlag att utgå ifrån. Vidare finns det idag inget lämpligt forum där socialförvaltningen kan analysera det sociala läget och planera för förebyggande åtgärder. Arbetet med EST-lägesbilden som sker i kommunen är inte uppbyggd på ett sätt som möjliggör för socialförvaltningen att planera förebyggande åtgärder på ett uthålligt sätt. En social lägesbild för socialförvaltningen bedöms som nödvändig för att ta fram underlag för förebyggande insatser på samhälls- och gruppnivå, exempelvis uppsökande arbete, samhällsplanering och informationsspridning "ansiktet utåt".

Syfte

Syftet med en social lägesbild är att skapa ett underlag för att förbättra kunskapen om kommunens sociala förhållanden, problematik, trender och tendenser som förvaltningen identifierar, både för barn och vuxna. Den sociala lägesbilden ska bidra till insatser och åtgärder, både kort och lång sikt. Exempelvis kan den sociala lägesbilden på en strukturell nivå möjliggöra för ett underlag till samhällsplanering och det kungemensamma brottsförebyggande arbetet. Samtidigt kan ett inarbetat arbetssätt med en social lägesbild bidra till träffsäkra insatser på gruppnivå, exempelvis för ett visst

utpekade områden i kommunen genom uppsökande arbete. Insatser och åtgärder som baseras på beprövad kunskap ger bättre effekt och ökar samtidigt förtroendet för socialtjänsten, vilket i sig är förebyggande. Slutligen ska den sociala lägesbilden också identifiera behov av samverkan och information som behöver förmedlas vidare till övriga förvaltningar och aktörer. Det kommer också underlätta och ge mer genomarbetad information till EST-lägesbilden.

Målgrupp

Samtliga socialtjänstens verksamheter är målgrupp för den sociala lägesbilden. Det är dock vissa verksamheter som blir mer berörda än andra. Både Mottagningsenheten barn och vuxna våld i nära relation och Enheten för trygghet, säkerhet och IT och har uppdrag som innebär att de möter barn och unga samt yrkesverksamma i kommunen genom att arbeta uppsökande och delta i evenemang där de är "ansiktet utåt" för förvaltningen. I detta arbete kan den sociala lägesbilden bidra till att identifiera områden som bör prioriteras inom ramen för det utåtriktade och uppsökande arbetet. Även övriga förvaltningar och externa aktörer är målgrupp för den sociala lägesbilden i de fall det uppmärksammas behov av samverkan och när information behöver delges fler parter. Slutligen är socialnämnden en målgrupp för lägesbildens arbete och analys.

Underlag

Barn och familj samt våld i nära relation

Det primära underlaget för upprättandet av den sociala lägesbilden avseende barn och unga är orosanmälningar/aktualiseringar där statistik utifrån vilket område som berörs (indelade efter postnummer), vilken aktualiseringsorsaken är och vem som anmäler relevant. Statistiken för barn och unga delas in efter kön och efter ålderskategorier som är 0-5 år, 6-11 år, 12-17 och 18-19 år.¹ Statistiken kommer även tas fram för våld i nära relation, antal ärenden, åldersgrupper och vilket område i kommunen det rör sig om.

Skadligt bruk och beroende samt ekonomiskt bistånd

För att få en bild av lägesbilden avseende vuxna kommer underlag kring anmälningar till skadligt bruk och beroende användas – antal anmälningar, orsak, kön, vilket område i kommunen det rör sig om och vem som anmäler. Vidare kommer statistik avseende vräkningar och avhysningar tas fram samt statistik

¹ Ålderskategorierna har delats i samma ålderskategorier som Socialstyrelsen använder i rekommendationer för insatser mot normbrytande beteende.

kring budget- och skuldrådgivning. Aktuell lägesbild för akutboendet kommer också inkluderas.

Övrigt

Enheten för trygghet, säkerhet och IT arbetar just nu med att säkerställa att KIA används vid bland annat hot och våldsincidenter. Framgent kommer statistik och analys kring detta utgöra ett underlag för lägesbilden. Slutligen kommer även löpande omvärldsbevakning ingå i underlaget.

Underlaget sammanställs av strateg som ansvarar för den sociala lägesbilden.

Upplägg

Möte	Deltagare	Frekvens och tid	Syfte	Rapportering
Avstämningsmöte	Samtliga enhetschefer och strateger säkerhet och beredskap	Månatligen, 60 min	<ul style="list-style-type: none">- Ge verksamhetsansvariga löpande information om lägesbilden som berör deras respektive område- skapa ett tillfälle för enhetschefer att lyfta in eventuella ytterligare observationer- identifiera behov av eventuella åtgärder/punktinsatser (kortsiktiga)	Presentation i socialförvaltningens ledningsgrupp månatligen och sammanfattning i socialförvaltningens nyhetsbrev, löpande information till EST-lägesbild

Analys och åtgärdsmöte	Samtliga enhetschefer och strateger säkerhet och beredskap	Kvartalsvis, 120 min	<ul style="list-style-type: none">- Presentera en utförlig lägesbild, följa upp åtgärder och dess effekter- genomföra en orsaksanalys och ta fram kort- och långsiktiga åtgärder och indikatorer att följa upp- identifiera samverkansbehov och/eller information som behöver lyftas vidare till övriga förvaltningar eller aktörer	Dragning för socialförvaltningens ledningsgrupp och presentation i socialnämnden kvartalsvis
---------------------------	---	-------------------------	---	--

Förväntade effekter

Den nya socialtjänstlagen ställer krav på att socialtjänsten ska ha ett proaktivt arbetssätt inom varje verksamhetsområde och på samtliga samhällsnivåer (individ, grupp och samhällsnivå). Vidare ska det förebyggande arbetet kunna bedrivas uthålligt och långsiktigt. En förebyggande synvinkel beskrivs som att utifrån sina arbetsuppgifter "tänka på vilka åtgärder som skulle kunna förhindra eller motverka att ett problem uppkommer eller förvärras". Genom att inkludera samtliga verksamhetsansvariga i arbetet säkerställer vi att ingen verksamhet undantas från den sociala lägesbilden, som är en del av det förebyggande arbetet.

Effekterna av arbetet med den sociala lägesbilden tros öka kontinuerligt vartefter analyser genomförs och åtgärder följs upp. Förutom att den sociala lägesbilden genererar lokal kunskap om ex. vissa målgrupper eller särskilda områden i kommunen, kommer resultatet av den samlade lägesbilden även kunna användas vid verksamheternas planering och nulägesanalyser.

Effekten över tid förväntas vara att underlaget kan användas för mer träffsäkra insatser exempelvis vid uppsökande arbete eller vid utåtriktat arbete och informationskampanjer. Genom uppföljning och analys ser vi vilka insatser som fungerar och blir därmed mer träffsäkra. Socialförvaltningen kommer få en bred lokal kunskap om kommunens sociala förhållanden. Arbetet möjliggör också för

att planera kort- och långsiktiga förebyggande åtgärder inom alla preventionsnivåer. Exempelvis kan underlaget användas vid deltagande i samhällsplanering. Lägesbilden kan också identifiera riskfaktorer, exempelvis i ett område, som socialförvaltningen kan planera åtgärder för på gruppnivå. Samtidigt kan arbetet på längre sikt bidra till att förtroendet för socialtjänsten ökar utifrån att förvaltningen har god kunskap om de sociala förhållandena i kommunen utifrån att vi följer utvecklingen, analyserar orsaker och tar fram åtgärder för att öka skyddsfaktorer som kan förebygga en negativ utveckling.

Överväganden kring tidsåtgång

Bedömningen är att en insamling av underlag veckovis, i likhet med EST-lägesbilden, inte är lämpligt för den sociala lägesbilden. Detta då tiden för att informationsinsamlingen inte skulle stå i proportion till resultatet att analysera på så kort tid. Avstämningsmötena föreslås ske en gång i månaden för att ha ett bredare underlag att utgå ifrån. Vidare bedöms det som lämpligt för att möjliggöra för verksamhetsansvariga att delta, åtminstone i ett första skede.

Behov av strategisk samverkan i kommunen

I arbetet med den sociala lägesbilden har ett behov av en strategisk samverkan i kommunen kring det preventiva arbetet uppmärksamrats. En strategisk samverkan kan möjliggöra för att skapa en gemensam problembild och därefter ett framtagande av insatser och åtgärder som är mer träffsäkra och som inkluderar fler områden än de som socialförvaltningen ansvarar för. I arbetet med den sociala lägesbilden bör socialförvaltningen verka för samverkan med övriga förvaltningar och aktörer i kommunen.